

Sosyoloji Derneđi, Türkiye

Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 13 Sayı: 2 - Güz 2010

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.: 13 Nr.: 2 - Fall 2010

“Korkunun Kadınları”: Cadılar ve Cadıcılık

Suna ARSLAN KARAKÜÇÜK

“KORKUNUN KADINLARI”: CADILAR VE CADICILIK

Suna ARSLAN KARAKÜÇÜK*

ÖZ

Cadılık ve cadıcılık olgusu, kadın sorunlarıyla ilgili araştırmaların özel ve ilginç bir boyutudur. Bu konu, tarih, toplumbilim ve insanbilimleriyle olan bağlantısının yanı sıra, hemen hemen tüm kültürlerin boş inan sistemlerine/söylemlerine girmiş, edebiyat, resim, sinema vb. sanatlarına yansımış söylenceler içerir. Bu derleme, kadınların, cadılıkla suçlanarak kurbanları olduğu “cadı avı” vakalarının kısa bir tarihsel öyküsünü vermeyi ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Bu tarihsel döküm içinde, ayrıca, kadınların cadılıkla suçlanmasının altında yatan ekonomik, ideolojik, dinsel ve ataerkil gerçek nedenler ve kadınların da bu korkutucu/ tehdit edici sistemle başa çıkabilmek için, cadılığı bir karşı-korkutma/savunma mekanizması gibi kullandıkları tezi vurgulanmak istenmektedir.

Anahtar sözcükler: Cadılık, Cadı avcılığı, Kadın araştırmaları

**** Yrd. Doç. Dr.,Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, e-posta: suna_karakucuk@yahoo.com, sunakar@cumhuriyet.edu.tr

ABSTRACT

“FEAR IN WOMEN”: WITCHES AND WITCH ASSERTION

Witchcraft and witch-hunting cases are a special and interesting dimension of studies about woman matters. In addition to being a historical, anthropological and sociological phenomenon, this legend, as well as being a historical fact, is an item which has found place for itself in superstitious/wording systems of all cultures and has been reflected to their art as literature, painting and film story etc. This review aims to present a brief historical story of “witch hunt” incidents in which women have often been the accused part and the victims of witchery. Besides, in this historical sequence, it also aims to emphasize both the real economical, ideological, religious and patriarchal reasons lying under the charge of witchcraft and of women using witchery as a against-frightening and or defence mechanisms to be able to cope with that frightening and or threatening system.

Key words: Witchcraft, Witch-hunting, Women studies.

“Karanlığın güçleri, aklımızı ve yüreğimizi bastırmak için günah sözcüğünü yaratan o güçler kendilerini göstermeye kalktıklarında korkamayız, korkmamalıyız. (...) Günah nedir? Sevginin kendini göstermesini engellemek bir günahdır. Ve Ana, sevgidir. Toplumun bize dayattığı yolda değil, kendi yolumuzda yürümeyi yeğleyebileceğimiz yeni bir dünyaya giriyoruz. Gerekirse, bir kere daha karanlığın güçlerinin karşısına dikilebiliriz. Sesimizi ve yüreğimizi kimse susturamaz.”

“Portobello Cadısı”ndan (Coelho, 2006: 225)

Paulo Coelho'nun “Portobello Cadısı” adlı romanı, üç isimli/üç kimlikli bir kadının, Athena'nın, Lübnanlı adıyla Şirin Halil'in ya da Tanrıça adıyla Aya Sofya'nın hikâyesini anlatır. Roman, İskoçya'da bir kasabada, 16. ve 17. yüzyılda, cadılık suçlamasıyla idam edilen seksen bir kişinin ve kedilerinin bağışlandığı haberiyle başlar. Bağışlayanlar, idam edenlerin, 2004 yılındaki torunlarıdır. Bu, Benjamin Walter'ın “Yalnızca geçmişin kefaretinin ödemiş insanlık geçmişine sahip çıkabilir” söylemine uygun bir ödeşmedir. Ataerkil tarihin bu bağlamda unutturulmuş suçlarından biri de cadılık/cadı avcılığı olgusudur ve bu konunun geniş bir coğrafyaya yayılmış uzun bir tarihsel geçmişi, ödenmesi gereken yüksek bir bedeli vardır.

Cadılar, “Korkunun kadınları”dır. Cadılık, korkutulan ve bir karşıt tepki olarak korkunun gücünü ele geçirmek için bilerek korkunçlaşan kadınlara biçilen tarihsel/toplumsal bir roldür. Saf haliyle, doğal bir savunma güdüsü iken, giderek düşünüyapıya dönüşen ve tuhaf çekiciliğine kapıldığımız korkutucu maskelerin arkasına saklanarak oynanan bu rol, bir kadın kimliğine, cadılığa/cadıcılığa dönüşmüştür. Ve onunla savaştığı olan karşıtını, cadı avcılığını yaratmıştır.

Cadılık ve feminizm. Her iki olgunun da oluşmasında ataerkilliğin oynadığı rol bellidir. Cadılığın tarihi, feminizmin tarihinden daha eskidir. Feministlik ve cadılık, ikisi de kadınlara

ait geleneksel roller olan annelik, eşlik, ev kadınlığı, öğretmenlik, vd. rollerinden farklı olarak, patriyarkaya karşı duruş içeren hareketlerdir. Aralarında, kadıncı olmak (feminizm) ve kadınca olmak (cadılık) ayrımı vardır. Feminizm toplumcu, değişimci, bilimsel temelleri olan ve dışa dönük savaşımcı bir ideolojidir; cadılık bireysel, savunmacı, doğacı bilgiye/bilgeliğe dayanan ve gizli/mistik bir var oluş biçimidir. Cadılık feminizmin ayrıntısındadır ve şeytan ayrıntıda gizlidir!

Cadılığın araştırılması, üç bilim alanından yola çıkılarak yapılabilir: Tarih, Antropoloji ve Toplumbilim. Bir tarih/mikrotarih çalışması olarak, geniş ölçekli tarihsel çalışmaların dışında bırakılmış, ihmal edilmiş olay ve inançların tarihsel kurgusu ile bilgi alanına dahil edilmesi yaklaşımıyla arşivlere başvurulabilir. Ginzbourg'a (2007), cadılık söz konusu olduğunda, tarihçilerin çekingen davrandığını belirterek, "Cadılık araştırmaları tarihten çok ve yanısıra antropoloji tarafından araştırılmalı, kültürel bağlamından koparılmadan incelenmelidir" (s.309) der ve "tarihçilerde, ortaçağ ya da erken modern Avrupa'sının cadılık inançlarını yargıların basmakalıplarının ötesinde yeniden kuracak kadar kanıt var mıdır?" (s. 310) diye sorar. Toplumbilim boyutunda da, cadılık/cadıcılık ve cadı avcılığı, anaerkillikten ataerkil sisteme geçişte sosyal değişme ve toplumsal anlamda aşılınmış/öğrenilen, cinsiyete özgü bir tutum olarak incelenmeyi gerektirir.

Güzel sanatların özellikle edebiyat ve sinema dallarında çokça konu edilmiş cadılık öykülerinin yanı sıra, mitolojiler de cadılık/büyücülük söylencelerine yer verir. "Mitolojilerin kadınlık tipolojileri modern bilimin vazgeçilmez kaynaklarıdır. Mitolojiler içlerinde evrensel soyutlamalar barındırarak insanlığın ortak bilincini ifade eder. Bu nedenle mitolojilerden evrensel kadın tipi ve evrensel kadınlık olgusuna ulaşılabilir" (Göçeri, 2010:16). Zeus'un insanlığın başına bela olsun diye gönderdiği Pandora, nehir tanrıçası Melusina, su perileri

Nemfler, Şahmeran’lar, deniz kızları vd. Mitolojide, erkeklerin başına dertler açan bu dişi ruhların, parçası oldukları doğayla birlikte sonsuz yenilenme, daima genç ve güzel kalma özellikleri olduğuna inanılmıştır (Cömert,2008: 25). Bu nedenle, cadılığı tanımlamaya, belki de mitolojilerden başlamak gerekir.

Cadı/cadılık “birtakım gizli kuvvetlerin, doğaüstü varlıklar ve güçlerden miras yoluyla elde edildiği inancına dayanan pratiklere ilişkin bir kavramlaştırmadır. (...) Cadı kavramı zaman içinde geçirdiği değişim göz önünde bulundurularak geleneksel ve modern olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulabilir. Geleneksel cadı, eski çağlardan beri efsanelerde, destanlarda ve masallarda yaşayagelen çok sayıdaki varlıktan biridir” (Emiroğlu ve Aydın, 2009:174).

Cadılığın Sıfır Noktası

“Yitirilmiş cennet bahçesine geri dönüş.

O en eski düş, insan doğasının doğa-tanrıçayla bütünleşmesi”

(Ahmet Güngören, “Cadıların Günbatımı”ndan)

Havva’nın kızları olarak, cennetten kovulma sahnesini cadılık bağlamında sorgulamak gerekir. Göçeri (2010), ataerkillikle dinlerin ilgisi kurulmak istendiğinde Musevilikten başlayarak bütün semavi dinlerin aynı çizgiyi izlediğini belirtir. “Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet’in ait olduğu aynı coğrafyanın ve kültürün kadına bakışında birbirine benzer, bazen aynı, çoğu öncenin devamı niteliğinde hükümler bulunur” (s.52) der. Tevrat kökenli bilgide, Hz. Adem’e eş ve arkadaş olması için Havva’nın yaratıldığı ve Adem’le Havva’nın cennetten kovularak, dünyaya atılmaları inancı yer almaktadır. Sonradan Hıristiyanlığa, Kuran’da böyle

bir bilgi olmamasına karşın İslam kültürüne de geçen bu inanışta, kadınların üç dinde de hor görülme nedeni olarak kabul edilir (Göçeri, 2010; Berktaş, 1995).

Kilise ilk günahıtan bütünüyle kadını sorumlu tutar; aslında “İnsanoğlunun cennetten kovulmasına, Havva’dan önce Adem’in ilk kadısı olan Lilith neden olmuştur” (Akin, 2001: 44). İslam düşüncesinde de Adem’in ilk eşi olarak kabul edilen Lilith, Mezopotamya kültüründe ortaya çıktığına, hastalıklara, fırtınalara ve doğum sıkıntlarına neden olduğuna inanılan dişi bir “demon”dur (Akin, 2010). Başka bir söylencede, şeytan/yılan/kadın ilişkisi, Şah-Mar-Anna (Havva’nın evlatlarının şahı) olarak kişileştirilmiştir. Bunlar, Güney ve Doğu Anadolu coğrafyasının cadıları olan, bedeni pullarla kaplı, dili ateş, kuyruğu yılan, yüzü/özü kadın olarak betimlenen Şahmaranlardır. Yılan yanı kötülüğü, kadın/insan yanı ise doğurganlık, bilgeliği ve iyiliği simgeleyen Şahmaran, erkek/insanoğlunun ihanetine uğrayarak öldürülmüştür. Suçu ya da “tehlikeli ilişkisi” erkeğin hayatına müdahale etmesi, onu kendi/yer altı dünyasına çekerek, kendisine aşık etmesidir. Hesoidos, Tanrıların Doğuşu adlı eserinde, Şahmaran’ın tarih öncesindeki benzeri Ekhidna’yı anlatır: “Ne ölümlülere ne de ölümsüzlere benzer/ Bir mağarada doğdu bu azgın yürekli Ekhidna/ Yarı bedeni bir genç kızdı onun/ Yarı bedeniye koskoca bir yilandı, korkunç” (Erhat, 1997; Zingsem, 2006). Havva Cennet’te, Şahmaran ise tam da cadılık mekanı olarak betimlenebilecek olan yer altında, mağaraların, yıkıntılarının, sütunların arasından ulaşılan, güzel/büyülü bir bahçede yaşamaktayken, ikisi de saklı bahçeden kovulmuş kadınlardır.

Tarihte bilinen en eski cadı/kahin, MÖ 10. yy’da, İsrail’in ilk kralı Şaul’a, savaşta öleceğini söyleyen Endor bilicisi Endora’dır. Eski Yunan’da, Homeros da cadılardan söz eder; otlardan, kabuklardan ve sulardan otacılık yapan Medea’nın ve cadılar kraliçesi Trakyalı Hekate’nin büyücülüğünü betimler. Romalı şair Horatius, Satirea adlı eserinde iki cadının

mezarlıkta buluşmasını anlatır (Erhat, 1997). Tarihin bu basamaklarında doğacı, sezgici, iyicil yanı ağır basan cadılık, giderek olumsuzlaşan/kötücülleşen bir eyleme dönüşmüş ve karşı eylemini, cadı düşmanlığını yaratmıştır. Eski Roma’da Baküs törenlerine katılan kadınların, lezbiyenlikle ve zina yapmakla suçlanarak, toplu katliamlara maruz kaldığı bilinir. Avrupa’da büyücü yakma olayları 3. yüzyılda başlamış, kilisenin büyücülük ve kahinlik yasaklarını ilan etmesi ve cadı düşmanlığının başlaması 5. yüzyılda netleşmiştir. Böylece cadılığın resmileşmesinin Roma İmparatorluğu’nun Hıristiyanlığı kabul etmesiyle birlikte başladığı söylenebilir (Emiroğlu ve Aydın, 2009). Tarihin sıfır noktası, cadılığın da miladı sayılabilir.

Engizisyonun Cadıları

“Şeytan okuyabildiğimizden daha hızlı yazıyor” Engizisyon.

Akt. Carl Johan Vallgreen. (Metis Ajanda 2007, kapak yazısı)

Hıristiyan Roma, Pagan/Kadın/Tanrıça kültürünün yok edilmesi için yüzyıllara yayılan bir savaş başlatmıştır. Köylerde Pagan/Çok Tanrıçılık inancı devam ederken, kentlerde, hızla Tek Tanrılı inanca geçilmiş, başta Pagan Evi olarak inşa edilen Panteon Tapınağı kiliseye dönüştürülmüştür. Bu, rahibelerin tapınak fahişesi olarak anılmaya başladığı bir süreçtir. Tanrı Gelini Sybil’ların tanrısal/isterik aşkla insansı/ölümlü aşk arasında lanetlenip dağlara sürülmesi bu günlere ait öykülerdir. Katolik kilisesinin kadın ve cinsellik düşmanı/bekar rahiplerinden oluşan Engizisyonun, ilk hedeflerinden biri “cadı”lar olmuştur. “4. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar geçen süreçte, çingene, rahibe, şifacı, ev kadını olan ya da ebelikle, çocuk ve hasta bakımıyla

1 “Tanrı Gelini Sibyl”, Per Lagerkvist’in 1951 Nobel Edebiyat ödülü alan eseri. Tapınaktan da/kiliseden de bağımsız ahlaki savunan bir roman. Türkçede M.Cevdet Anday çevirisiyle yayınlandı.

uğraşan dul ya da yaşlı, binlerce kadın öldürülmüştür. Bu kıyımın, cadı ilan edilen kadınların eşleri ya da sevgilileri olan erkekler de onlarla birlikte yargılanıp yakılmıştır” (Akın (2010:70).

İnsanlık ve kadın tarihinin en kara sayfalarının sorumlusu Katolik Kilisesi mahkemeleri, bilinen adıyla Engizisyonudur. Akıl dışı gerekçeleri ve insanlık dışı sorgu yöntemleriyle, bu “kutsal” kurul, 12. yüzyıldan başlayarak altı yüzyıl boyunca, milyonlarca insana “din ve devlet inançları/ilkelere” adına kıyım uygulamıştır. 1990’larda araştırmacılara/kısmen açılan arşivler, Ortaçağ, İspanyol ve Roma engizisyonları dönemlerinde, yaklaşık bir milyon kadının cadılık suçlamasıyla öldürüldüğünü kanıtlamaktadır. Engizisyonun Dominiken rahipleri, özellikle farklı, bilgili ve dişil kadınları, önce cadı olduklarına, sonra cadılığın ölümcül suç olduğuna ve bunun savunması olmadığına karar vererek yok etmiştir.

Tarih 1204; Ortaçağ Engizisyonunun cadı avcılığını yasallaştırmasıyla tam bir karanlık çağ başlamıştır. Roma Katolik Kilisesi yayılmacı sömürgecilikle birlikte cadılık paranoyasını da dünyaya yaymaya başlamış, 1346–1352 yılları arası, Avrupa’da, nüfusun dörtte birinin öldüğü vebanın da cadılıkla ilişkisi kurulmuştur (Akın, 2001). Kara veba, kara kedi ve kadınlar! Pagan Roma ile Hristiyan Roma arasındaki savaşın, kedilere ilişkin ürkünç bir boyutu vardır: Roma’ya Mısır’dan getirilen ilk kediler, Mısır’ın “kutsal” kedileri, Pagancılığın her şeyine karşı olan Katolik kilise tarafından sapkınlık simgesi sayılmış, kedilerin yok edilmesiyle hızlanan veba salgınından da yine kediler ve kedi besleyen kadınlar sorumlu tutulmuştur. (Günümüzde, Hristiyan kültürünün Cadılar Bayramı kutlamalarında, kara kediler cadıların arkadaşı sayılmaya devam etmektedir). Cadı (Hexe) terimi hukuki bir metinde ilk kez 1419 yılında geçmiştir (Akın, 2010:215). Aynı yüzyılda Sibilla ve Pierine adlı iki kadının yargılanmasına ait Milano Engizisyonu tutanakları, cadılık birliklerinin/cadıcılığın oluştuğunu göstermektedir. Mahkeme tutanaklarında, “cadı”lıkla suçlananların, halk bayramı/ayınlar

olarak adlandırılan toplantılar yaptıklarını, bunun da Cadılar Sabbatı anlamına geldiğini itiraf ettikleri yazılıdır. “Bu kadınlar, ölümler dünyasıyla ilişkili bir dişi tanrıçanın varyantlarıdır. Halk dininin dişi karakterleri, alttan alta bir birliğe işaret etmektedir” (Ginzbourg, 2007: 314).

Daha “büyük cadı avları”na hazırlık olarak adlandırılabilen bu dönemi izleyen 15.yüzyılda, cadılık suçu ayrıntılı biçimde takip edilmeye başlanmıştır. 1412’de Fransa’nın askeri yenilgisinin suçlusu ilan edilerek yakılan Jan Dark’ın da suçlanmasındaki gerçek neden, erkek giysileri giymesi, partner olarak erkekleri reddetmesi ve büyücülük yaptığı iddiasıdır. (Jan Darc’ın suçsuz olduğu, sonradan, Katolik Kilisesi’nce kabul edilmiş ve 1909 yılında itibarı iade edilmiştir!). Cadı avı çağı olarak tanımlanan 1430-1780 yılları arasında Katolik Kilisesinin cadılık/büyücülükle mücadelesinin en önemli örneği, “Canon Episkopi”dir. Cadıların gece uçuşlarına ve hayvana dönüştüklerine ilişkin en eski düzenleme olan bu kitap, 4. yüzyılda alınmış olan kararların 11. yüzyılda gözden geçirilmiş ve derlenmiş halidir. İçinde “Kadınlar itikat fakiri oldukları için bu türden hurafelere hemen inanmakta ve şeytanın kurduğu tuzaklara kolayca düşmektedirler. Cezalandırılmalıdırlar” gibi maddeler yer almaktadır (Akın, 2010:75).

Cadı/kadın düşmanlığının yayılmasında bir başka boyut, cadı avcılığının giderek bir tür kolektif bilinç haline gelmesi, Engizisyon kalıplarının, siyasal/dinsel otorite dışında, halk inanışlarına ve hatta folklorla yansımalarıdır. Ginzbourg (2007:317) “cadılık davalarında kanıtların dinsel garipliklerle köylü boş inançlarının karışımı olduğunu” vurgular ve örnek olarak, 15. yüzyılın ilk yarısında, bir rahibin yaptığı cadılık listesinden söz eder. Bu listede halktan kadınlar, geceleri, Pagan’ların tanrıçası Diana ve birçok kadınla birlikte, gecenin sessizliğinde büyük uçuşlar kat ettiklerini anlatmaktadırlar. Bütün bu olayların olup bittiği

yüzyıl, Leonardo Da Vinci'nin uçma denemeleri tasarladığı, aynı zamanda Papa'nın cadı kadınların geceleri uçtuğunu söylediği bir çağdır!

İspanyol Engizisyonu sırasında, 1489'da, iki Dominiken keşiş, Papa'nın emriyle, “Malleus Maleficarum” (Cadı Çekici) adlı bir kitap yazarak büyücülüğün sadece kadınlara ait bir sapkınlık/suç olduğunu, çünkü kadınların (erkeklerden) daha kötü ve melankoliye yatkın olduklarını ilan etmişlerdir. Bu kötülüğün belirtileri olarak da sol omuzda şeytan işareti, bir hayvan resmi ve uzun kızıl saçlar cadılık imleri olarak gösterilmiştir. Kadınların kafasına indirilmek üzere hazırlanan bu “çekiç” kısa zamanda cadı avcılarının el kitabı haline gelmiştir. İçinde “çok kadının olduğu yerde çok cadı olur” gibi sözler geçer. Benzer bir söz de Protestanlığın kurucusu Luther'e aittir: “Cadılar şeytanın metresleridir” (Akın, 2010: 100).

Bu yüzyılın Roma Engizisyonu adıyla devam eden yobazlığında, cadılıkla en çetin savaşlar başlamış, binlerce çingene, doğacı yaşam tarzları, fal, büyü merakları nedeniyle cadı sayılarak sürülmüş ya da öldürülmüştür. Ginzbourg (2007), 1519 tarihli bir mahkeme tutanağını cadılarla engizisyon yargıçları arasındaki ilişkinin doğasını anlatan bir örnek olarak verir. İtalya-Modena'lı Chiara Signori, Pazzoni ailesinin mülkü olan topraklarda ortakçı olarak çalışan bir kadındır. Toprağından kovulunca Pazzoni ailesine “kötü kader” gönderdiğini söyler ve bir süre sonra patronu Margherita Pazzoni hastalanır, “eli ayağı bağlanır”. Chiara, birkaç hayvan, tohumlar, ahşap nesnelere, para, mavi-gri renkli elbise ve tekrar kovulmama sözü karşılığında onu iyileştirebileceğini söyler. Anlaşılır ve Chiara'nın duaları ve ilaçlarıyla patronu iyileşir, ancak sözünde durmadığı için Chiara tekrar onu lanetleyerek, Margherita'nın tekrar hastalanmasına sebep olur. Köylüler, Chiara'nın büyüler yaptığına, evlerin kapılarına bıraktığına, engizisyona şikayet edilmesi ve yakılması gerektiğine dair tanıklık yaparlar. Chiara yargılanır; kurtulmak için insanlara kötü kader yüklemek gibi yeteneği olduğunu, bunu

Tanrı’dan aldığını, Meryem Ana’nın da ona sık sık gözüktüğünü söyler. Burada ortaya çıkan paradigma şudur: Cadılıkla suçlanan kadın, kurtulmak için olağanüstü/tanrısal yetenekleri olduğunu söyleyerek, yargıçları durdurmaya/korkutmaya çalışmıştır; ancak bu çabası onu kurtarmak yerine engizisyonun istediği sonuca götürmüş, adaletsizlikten intikam almak için kullandığı güç geri dönüp yine Chiara’yı vurmuştur. Sorgular ve işkenceler sonunda şeytanla işbirliği yaptığını, cadı/cadıcı olduğunu ve pişman olduğunu kabul eden Chiara ömür boyu hapse mahkum olmuştur.

Yeni Köleci Çağın Cadıları

"Efsuncu kadını yaşatmayacaksın"
(İncil'den)

*"On tane maznun cadının kaçmasındansa,
bir tane masum insanın suçlanması daha iyidir"*
(Salem Mahkemesi Tutanaklarından. Korkmaz, 2006)

İngiltere’de cadıların idam edilmesi 1566 yılında yasallaşmıştır; bu konudaki ilk uygulama, Chelmasford’da Agnes Waterhouse’un ve kızının idamıdır (Akın, 2001). Kayıtlar, 1585’de, Roma İmparatorluğu’nun Kara Kapılı (Porta Nigra) kenti Trier’de çok sayıda kadının cadılık suçlamasıyla yakıldığını, iki köyde sadece iki kadının sağ kaldığını belirtiyor. 16.-17. yüzyıllarda, Avrupa’da cadılık ve büyücülükle suçlanarak, hapse atılan ya da öldürülen insan sayısının ikiyüz bin ile dokuz milyon arasında değiştiği, bu sayının tamamına yakınının kadın olduğu ve bu kadınların mülklerine el konduğu biliniyor. Başka bir kayıt, Batı Almanya’da şiddetli fırtınalardan sorumlu tutulup yakılan altmış üç kadına aittir. 1644’de Oliver Cromwell,

Essex'te, Matthew Hopkins adlı generali tarihin en vahşi cadı avlarından biri için görevlendirmiştir. Hopkins, bu işi ücret karşılığı yapan bir cadı avcısıdır ve kurbanlarının sayısının iki yüz otuz kişi olduğu kayıtlıdır. Essex kıyımının altında, İngiltere'nin bu dönemde yaşadığı toplumsal çalkantı ve savaşın cadı avcı yoluyla bastırılması olduğu söylenebilir. İngiliz tarihçi, Macfarlane, bini aşkın cadılık davasını inceleyerek, bu olguyla dönemin sosyo-ekonomik değişimleri arasındaki bağlantıyı kurmaya çalışmıştır. Sonuçta, cadılık davalarındaki ortak yaklaşımın, cadılığın neden olarak gösterildiği toplumsal/sınıfsal zararlara dayalı olduğu sonucuna varmıştır. Suçlamalar “Cadılık yoluyla birinin malına zarar vermek ” ya da “doğal felaketlere neden olarak kıtlık yaratmak ” gibi maddelere dayandırılmaktadır (Crow, 2002).

Bu süreçte cadılık/cadicılık olguları ile cadı avcılığı arasındaki ilişki karmaşıklaşmaktadır. Ava gidenin avlanması gibi, cadı avcılarının da cadılıkla suçlandıkları yargılamalar söz konusudur. Bir örnek, 16. ve 17. yüzyıl İtalya'sından, Benandanti tarikatıdır. Bu tarikatın üyeleri, yılda dört kez hasadın verimli olması için cadılarla savaşmaya gitmektedirler. Engizisyon yargıçları bu törenlerde Sabbat'ın bir yankısını görürler ve on yıllar süren baskılarla Benandanti üyelerinden cadı oldukları itirafını alırlar. Aynı yüzyılda, başka bir engizisyon davasında, Tiess adlı “kurt adam” yılda 3 kez cadılarla savaşmaya gittiğini iddia etmesi üzerine cadıcılıkla yargılanmış ve öldürülmüştür (Ginzbourg, 2007, s. 290).

Almanya, cadı avında merkez bir ülke olarak bilinir;1550-1650 arası dönemde, cadı avına en fazla kurban veren ülke Almanya'dır. Polonya ikinci sırada, 18. yy başlarında, iklim ve coğrafi koşulların kötü gitmesi ve iki büyük veba salgınıyla bağlantılı olarak cadı avlarının yoğunlaştığı ülkedir. İspanya'da etkili bir engizisyon faaliyeti olmasına rağmen cadı avcılığı daha azdır, Portekiz ve İrlanda da ise cadıcılık yoktur. İsviçre'de Roman kantonlarında cadılık suçlamasıyla öldürülen kadınlar olduğu bilinmektedir (Akın, 2010). İskoçya, yoğun cadı

avcılığı olaylarıyla Coelho'nun yapıtına (Portobello Cadısı) kadar taşınan kötü bir üne sahiptir. 16.-17. yy'da, bu bölgede, 3500 kadın ve çocuk kara kedi sahibi olmak, büyü yapmak vb. iddialarla yakılarak öldürülmüştür. 1662'de, İngiltere'de, Lowestoft cadıları olarak bilinen olayda, Amy Denny ve Rose Cullender, sadece suçlamalarla karar verilen bir yargılamayla idam edilmişlerdir. Bu olayın, otuz yıl sonraki Salem Olaylarına öncülük ettiği iddia edilmektedir (Berktaş, 2002). 17. yy sonlarında, Hıristiyan cadılığına doğru evrilen kadın düşmanlığının, Roma Katolik Kilisesince yaratılan sömürgecilikle, Orta-Kuzeybatı Avrupa'nın Protestan bölgelerine ve hatta Amerika kıtasına yayıldığı görülmektedir.

Amerikan/Protestan toplumunun cadıcılığına bir örnek, birçok tiyatro eserine ve filme konu olmuş bir kadın kıyımı olan “Salem Cadıları” olayıdır. 1692 yılı, İngiliz kolonilerinin bulunduğu Salem'de, bir tüccar, Barbados Adası'ndan bir kadın köle getirir. Ailenin kızlarına bakıcılık yapan köle Tituba, çocuklara masallar anlatır, falcılık oyunları ve suyla yumurta akını karıştırarak kristal küreler yapmayı öğretir. Bu oyunlar, kızların sara nöbetleriyle birleşince kasabada cadılık söylentileri başlar. Tituba'yla birlikte suçlanan diğer iki kişi, yalnız yaşayan bir kadın ve uşağıyla nikahsız yaşayan yaşlı bir kadındır. Duruşmalar başlar ve Tituba, işkenceler sonunda cadı olduğunu kabul etmek zorunda kalır. Bu, köle avıyla başlayan, cadı avıyla sonlanan bir hikayedir. Tituba, öldürüleceğini anlayınca intikam almak için kasabada başka cadılar da olduğunu söyler ve kasaba ileri gelenlerinin eşlerinin, kızlarının isimlerini verir, toplam on dokuz kadın yargılanıp öldürülür. Bu olaydan üç yüz yıl sonra, 1938'de, Salem mahkemelerinde ölüme mahkum edilen ebe Eunice Cole'un suçsuz olduğuna karar verilerek itibarı iade edilmiştir! (Berktaş, 2002).

Bu döneme kadar cadılığı inşa eden sistemin iki ayağı oluşmuş durumdadır: Cinsiyetçi/ ataerkil otorite ve dinci/Hıristiyan otorite. Buna anamalcı erkin eklenmesiyle oluşan “modern

cadılık” ideolojisinin biçimlenmesi için iki yüzyıl geçmesi gerekmiştir. Bu süreçte, son cadı infazları, Amerika’da, Tennessee eyaletindeki Bell Cadısı olaylarıdır. Bell ailesinin, yedi yılda bir ortaya çıkıp aileden can alarak kaybolan bir cadının tehditleri altında yaşadığı iddia edilir. Cadı avcılığının sivil olarak yasaklanması, ilk olarak 19. yy başlarında Prusya’da gerçekleşmiştir (Crow, 2002). Böylece, Eski Roma’da başlayan cadılık/cadıcılık hikâyesinin, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu’nun son/bir parçası olan Prusya’da son bulması (umudu!) söz konusudur.

1830’larda, Engizisyon sonrası Avrupa’sında, toplumsal yapıda hızlı bir değişim görülür: Kapitalizmin gelişmesi ve pragmatik bilimleri de geliştirmesi, kilisenin etkisini azaltmakta, nüfus hızlı artarken yoksulluk yaygınlaşmakta, kadın-erkek ilişkilerinde yeni bir biçim/rekabet ortaya çıkmaktadır. Bu rekabet alanlarından biri, kadınların çok düşük ücretlerle çalıştırıldığı tekstil işkoludur. Bu yıllarda kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu, evlilik yaşının yükseldiği ve yalnız yaşayan kadın sayısının artmış olduğu belirtilmektedir. Bu dönem aynı zamanda Habsburg hanedanından kadın hükümdarlar dönemidir; Kraliçe Elizabeth I. ve Mary Tudor (bu kraliçenin adı kanlı bir içkiden, “Blodymary”den çağrışım yapabilir!) ve tarih bu iki kadın hükümdarın da, cadı avcılığını, erkil bir karakterle kullandıklarını yazmaktadır (Harris, 1995). Gelenek değişmemiştir: Kilisenin, şeytanla işbirliği yaptığına ve günaha yatkın olduğuna (zaten) inandığı kadınlar, erkek alanlarına (yine) girmeye çalışmakta ve bu yüzden cadıcılık olayları (hala) devam etmektedir.

Cadı(cı)lıktan tek kurtuluş, bilim geliştikçe, onların, yıldızları, bitkileri, hayvanları ve doğadaki enerjiyi araştıran, bilen ve kullanan kadınlar olduğuna inanılmasıyla olacak, sanılmaktadır! Oysa cadılık jargonuyla söylersek, kara büyüden ak büyüye geçilmektedir

sadece ve tarihsel sıralamada modern çağ cadıcılığı vardır. Cadılar, tarihin en uzun ömürlü/ölümsüz figürleridir!

Amerika’da, Salem olaylarından sonra en büyük cadı avı 1950–1953 yıllarında, baş aktörünün adıyla anılan, Maccarthy’ci “Cadı Kazanı”dır. Klasik/kadın odaklı cadıcılıktan farklı olarak aydınlara ve sanatçılara uygulanan bu sürekliliğin kurbanlarının bir kısmı, erkek yazar-çizer, oyuncu ya da yönetmenlerdir. Paul Robeson, Charlie Chaplin, Berthold Brecht, Orson Welles, Jean Seberg, Sovyet ajanı olmakla suçlanıp idam edilen Rosenberglar ve başka birçok aydın, statükoya karşı oldukları için işlerinden, hatta ülkelerinden uzaklaştırılmışlardır. Soğuk savaş yıllarının cadıcılığı, artık salt dinci ve cinsiyetçi olmaktan farklı bir boyutta, Hollywood sermayesinin el değiştirmesine ve komünist düşmanlığına dayalı, Şarlo’nun deyişiyle “asri zamanlar” cadıcılığıdır.

Başka Topluların Cadıları: Cazu, Cadü, Cadaloz, Kara Koncolos, Öcümen...

“Arap geleneğinde aşık olmak cadılığın gücü altına girmektir” (Adrienne Rich’ten akt. Ajanda 2007).

Cadılık fenomeni evrensel bir karakter taşımasına karşın, bütün kültürlerde aynı biçimde ve yoğunlukta ortaya çıkmamıştır. Batı dünyası dışındaki toplumlarda cadılık olgusu için vurgulanması gereken bir nokta; bu konunun batı/etnik merkezci Antropoloji yaklaşımıyla incelenmiş ve sömürgeci ideolojinin terimleriyle betimlenmiş olduğudur. Ginzbourg (2007) bu konuda, New Meksiko ve Arizona yerlilerini inceleyen antropolog ve ikonograf Warburg’un

yaklaşımından söz eder. Warburg yöntemi, Avrupalı olmayan kültürel dünyanın, kendi dili ve kültürel bağlamı dikkate alınarak çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir başka çalışma, 1930'larda, İngiliz antropologlar, Pritcher-Polanyi araştırmasıdır; 17. yüzyıl cadılarıyla Orta Afrika-Azande cadılarının karşılaştırıldığı araştırmanın sonuçları, Azande halkı için cadılığın, insanların başına gelen her şeyi açıklayan bir sistem sağladığı şeklindedir. Bu kabilede cadılığın çift kişilikle ilgili olduğuna, geceleri uyuyan insanlara bu ikinci kişiliğin saldırdığına inanılmaktadır. Bu inanişe göre, cadılık cadılığı söker, cadılarla başa çıkmak için ancak onlardan daha güçlü cadılar ortaya çıkmalıdır. Azande topluluğunda, "büyücü/doktor" diye adlandırılan cadılıkla savaşmakta ustalашmış, çoğu erkek "uzman"lar da vardır. Orta Afrika'da Pigmeler'de ise cadılık inancına rastlanmamaktadır. Batı merkezli Antropoloji bu durumu da Pigmelerin küçük/göçebe gruplar olmalarına, komşuluk olgusunun oluşmamasına, grup değiştirebilme özgürlüklerine bağlamaktadır (Ginzburg 2007:308; Emiroğlu ve Aydın, 2009:173,176).

Sömürgecilik sonrasında kaderine terk edilmiş Afrika'da, yakın tarihlerdeki iç savaşların cadı avlarını da içerdiği bilinmektedir; 1996'da üç yüz kadının cadılıkla suçlanıp öldürüldüğü Güney Afrika'da, kaçıp kurtulanlar Nelson Mandela'nın kurduğu bir kampta korunmuşlardır. Tanzania'da, 1999 yılı istatistiklerine göre, üç yüz elli kadın, kötü hasat ve hastalıkların sorumlusu sayılarak cadılıkla suçlanmış ve linç edilmiştir. Shinyanga bölgesinde ise, 168 kadın, çocuk ölümlerinden sorumlu tutulup Sungu Sungu adı verilen cadı avcısı gruplar tarafından köylerinden sürülerek cezalandırılmıştır. Örtbas edilen asıl nedenler, yaşlı ve işgücünü yitirmiş olmaları ya da mülklerine el konan, zengin kadınlar olmalarıdır (Pazartesi Dergisi, 1997).

Eski Türk kültüründe, cadılığa ilişkin bilgi çok azdır, ancak gelecekte ve tanrıların isteklerinden haber veren kadın Şamanlara yüklenen Bökü/Bögü (büyü) inancına rastlanmaktadır. Cadü/cazu sözcükleri Türkçe’ye Farsça’dan geçmiştir. Kültür olarak cadılığı yaratmamış, komşu kültürlerden almış olmasına karşın, Türk halk kültürü ve söylencesinde bu inanış yerleşebilmiş, kabul görmüştür. Arap, Türk ve İslam toplumlarının çoğunda nazar, kemgöz, büyü vb kavramlar yaygındır (İnan, 1986).

Türk/Anadolu geleneğinde cadı/cadı kavramı sözcükleriyle adlandırılan ve cadıları zararsız hale sokan “cadıcılar”dan söz edilir. Emiroğlu ve Aydın (2009:173) “Balkanlarda cadılık olayları yaşanmış olmasına karşın Osmanlı tarihinde cadılık folklor konusundan öteye geçmemiş, dini ve hukuki bir kapsam kazanmamıştır” der. Boratav (1984) da cadılık inancı ve hikayelerinin Anadolu’dan çok İstanbul ve Rumeli bölgesinde yaygın olduğunu, ancak çoğunun kayda geçmediğini ya da kaybolduğunu belirtmektedir. Dede Korkut Hikayeleri’nde “Tepegöz, bebekken bir emişte cadının sütünü, sonra kanını, sonra canını aldı” söylemine rastlarız. Anadolu cadılığında iyi-kötü cadılar ayrımı vardır: Alkarısı ve Albastı. Alkarısı uzun boylu, uzun tırnaklı uzun parmaklı, çirkin ve iğrenç suratlı, bedeni yağlı, uzun dağınık saçlı ve kocaman başlı olarak betimlenir. Halk inancında, bu kötü cadıların, kırmızı elbise giydiği, loğusalara ve yeni doğan çocuklara musallat oldukları, su başında ve ağaçlık yerde yaşadıkları söylenir. Bunlara karşı alkarısı kovma yöntemleri üretilmiştir. Duvarcı (2005:130) “Türk inancında cadı kavramı hem olağanüstü varlıkların genel adlarından biri hem de kaynağını daha çok batılı efsanelerden alan özel bir varlığın adı olarak kullanılmaktadır” der. Ve Bulgaristan’ın Tırnava kasabasında, gün battıktan sonra ortaya çıkan, eşyaları dağıtan, insanlara saldıran cadıları ve bunlarla savaşan cadıcıları anlatan belgelerden söz eder.

Cadılık kavramı, bir olağanüstü olaylar/olağandışı kahramanlar anlatısı olan, anlatıcısı olarak da kadınlarla daha çok bir araya gelen bir tür olarak, masal türünde de yer alır. “Binlerce yıllık kültürel bir mirasın ürünleri olan masallar, toplumda cadı avı histerisini besleyen çok sayıda iletiye aracılık etmektedirler. Masallarda cadı-büyücü ile üvey anne tiptemesi arasında kurulan özdeşlik ilginçtir. Yeniçağ başlarında görülen mahkemelerin tutanaklarında yer alan cadı tasvirleri ile masal cadıları arasındaki benzerlik şaşırtıcıdır. Masallarda cadıların çocuk yamyamlığı yaptığı, kötücül amaçları için çocuk bedenine ihtiyaçları olduğu anlatılır. Masalların mutlu sonlarında cadı-büyücüye reva görülen cezalar ile gerçek yaşamda cadılıktan hüküm görenlere verilen cezalar benzerdir” (Akın, 2010:59).

Cadıların “Mor” Kimlikleri

“Hiç cadı gördün mü?” “Evet...” “Neye benziyordu?” “Kamburdu, ürkütücüydü ve leş gibi kokuyordu”.

“Benim tanıdığım cadı, gençti, çok tatlıydı ve yasemin kokuyordu; şu an onun portresini yapıyorum”.

(Milos Forman’ın “Goya’nın Hayaleti” Filminden)

Cadı imgesi, her zaman, sanıldığı gibi yaşlı, çirkin, itici kadınlarla oluşturulmamıştır; genç, güzel, çekici ya da yetenekli olmak da cadılıkla suçlanma nedenidir. Engizisyonun cadılıkla suçlanan kadınlar için kurduğu bu ikilemi, Akın (2010:64) şöyle vurgular: “Cadı farklı iki yüze sahiptir. Görünen aldatıcı çekici yüz, acımasız gerçek yüzle yer değiştirir. Çekici yüz bir maskedir”. “Oz Büyücüsü”nde Kuzeyde ve Güneyde yaşayan iyi cadılar, Doğu’da ve Batı’da yaşayan kötü cadılar vardır. Glinda, Güney’in cadısı, çok güzeldir ve hiç yaşlanmaz! Romanda, iyi cadının öpüşünün koruyucu/kollayıcı etkisi betimlenir: “Dudakları, değdiği yerde

yuvarlak parlak bir iz bıraktı; koruyucu öpücük izi. Bu öpüşle kötü cadının ona zarar vermesini önliyordu... Sol topuğunun üstünde üç kez dönüp bir anda kayboldu” (Baum, 2008: 11).

Cadılık, olumsuz ayrımcılık biçiminde oluşturulmuş bir kadın cinsiyet kimliğidir. Ginzbourg (2007), cadıların sefaletin kızı/asilerin umudu olduğunu aktarır ve “Cadılık toplumsal mücadelelerde bir savunma aracı olarak görülebilir. Birçok cadılık vakasının gizlediği örtülü toplumsal isyan karakteri söz konusudur” (s.28) der. Bu isyanda kendisine bağışlanan eve/ocağa sığmayıp bağa, bahçeye, ormana dadanan kadınların edindikleri doğa bilgisinden doğan güç etkilidir. Doğayla ilişkisi ve üretim ilişkileri içindeki yeri bağlamında, bolca ampirik bilgiye sahip olan kadınların, aynı durumdaki erkeklerle, yolları, bilim alanlarının kapılarında ayrılmaktadır: Kadınlar bu yol ayrımında tıp, ecza, kimya, vb. bilim alanları yerine şifacı, otacı, simyacı, kısaca “tehlikeli” kadınlar olma durumuna itilmektedirler. İlkçağ’ın kadın matematikçisi Hipatya’nın bir cadı gibi sunulup öldürülmesi bu konudaki ilk örneklerden biridir. Bu bilgi/güç türü, kadınların, erkeklerden farklı olarak toplumsal kabul değil, toplumsal yalıtım görmelerine neden olmuştur. Bu noktada, toplumsal olarak yalıtıldıkları için mi büyü ve sihir uyguladıkları ve cadılaştıkları/cadılaştırıldıkları, yoksa büyü ve sihir uyguladıkları için mi toplumdan yalıtıldıkları tartışılabilir. Ginzbourg (2007:30) “bunu ayırt etmenin çok zor/olanaksız olduğunu” belirtmektedir. Soru, cadılar yaptıkları büyüye gerçekten inanıyorlar mı, yoksa bu ünlerinden yararlanıyorlar mı, şeklinde de sorulabilir.

Güngören (1988) cadılık donanımının üç tür güçlülük/bilgelik gerektirdiğini belirtir: Bir, bahçeden, süpürgeye dönüşebilecek bitkilerden, mantarlardan, çiçeklerden, tohumlardan edinilen bitki/botanik bilgisi. İki, saklı gizli/gizemli mekanlardan, şatodan, ormandan, gömütlüklerden, hatta sandıklardan, kutulardan gelen eşya bilgisi. Üç, hayvanlarla olan yakınlaşma/yardımlaşmadan umulan bilgi. Cadıların yandaşı olan majikal canlılar içinde kedi,

cadı/kadınların yalnızlığına belki de en yakışan totem hayvanıdır. Cadılara yakıştırılmış diğer hayvanlar; köpek, kuş, karga, yarasa, hatta arılar, böcekler, örümcek, cadı çekirgesi ve hatta Kleopatra'nın yılanıdır. Birçok kültürde baykuşların kılık değiştirmiş bilgeler/cadılar olduklarına inanılır. Akın (2010:61), “Ortaçağ sonlarında “modern cadı” kimliğini oluşturan unsurlardan biri hayvana dönüş(tür)me mitosudur. Modern cadı kavramı dört temel unsurdan oluşmaktadır. Şeytanla işbirliği, cadıların Sabbat'ı/gece uçuşları ve hayvana dönüşme. Cadı, kedi ve baykuşa dönüşür” der.

Bu çalışma kapsamında sıklıkla yinelendiği gibi, cadılığın “güçlü kadın” arketipinden oluştuğu saptaması önemlidir. Ancak, insana ve doğaya ilişkin bilgilerinde/becerilerinden gelen gücünün yanısıra, doğurganlıktan gelen gücü de, cadılık bağlamında, kadının aleyhine dönmüştür. Ebeler ve loğusa kadınlar yani doğurtan ve doğuran kadınlar, bazen, doğumun istenmeyen sonuçlarından sorumlu tutularak cadı avcılarının hedefi haline gelmiştir. Akın (2010), ortaçağda, doğumun biyolojik bir olgu olmaktan öte, kültürel/batıl bir fenomen olduğunu belirtir: “Ortaçağ boyunca hurafelerin en yoğun şekilde üretildiği loğusa odalarıdır” (s. 49).

Son Not

“Her toplum sonunda kendi cadısını yaratır”
(Ahmet Güngören, “Cadıların Günbatımı”ndan)

Ve her erkek, kendi cadısını yaratır. Ya da, her kadın, bu toplumsal/erkil labirentin dışına çıkarak, cadı olmak korkusundan/korkutuculuğundan uzakta, kendini yaratabilir. Yapılması gereken, kadınlara dayatılan bu gibi “ölümcül kimlikler” den kurtulmak, cadı/cadicılık/cadı avcılığı paradigmasını “iflas” ettirmektir. Bu savaşında kadın araştırmalarının

katkısı önemlidir. Feminist yaklaşım, kadın sorunlarına çözüm çabalarında, bilimsel bir zemin oluşturarak, Tarih, Antropoloji, Sosyoloji ve Davranış Bilimleri alan yazını iyi bilmek ve sorunu bu açıdan irdelemek zorundadır. Cadılık ve cadıcılık olgusu da bu yaklaşımla, feminist araştırmalarda yerini almalıdır.

Tarih öncesinde başlayan ve Eski Roma’da Pagan düşmanlığı şeklinde devam eden, Hristiyan Ortaçağ’da daha da yoğunlaşan cadı avcılığı 17. yy’a kadar Avrupa merkezlidir. Daha sonra, pre-kapitalist dönemde, köleci/anamalcı yayılcılıkla Amerika kıtasına sıçramıştır. Siyasi, dinci ve cinsiyetçi otoriteye anamalcı gücün eklenmesiyle, 20. yüzyıla taşınan cadı avcılığı, 1950’li yılların Amerika’sında, soğuk savaş yıllarının bir yöntemi olarak, kısmen erkekleri de kapsayan biçimiyle kullanılmıştır. Günümüzde, daha sevimli/tehdit edici biçimleriyle canlı tutulan kadınsı/feminist cadılığın karşısında da yeni cadı avcılığı biçimlerinin oluşturulacağı göz ardı edilmemelidir.

Cadılığı/cadıcılığı inşa eden sistemin, ekonomik zeminde yükselen üç ayağı vardır: cinsiyetçi, dinci ve siyasi üst yapılar. Ataerkil ideolojilerin cadılık olgusu karşısında, psikolojik bir durumu da vardır ve bu durum bir yaklaşma-kaçma çatışması barındırır. Erkek egemen düşünce, cadılıkla suçladıkları kadınları hem yok etmek istemiş hem de onların yetenekli, güzel ya da güçlü özelliklerini çekici bulmuştur. Kadın insanın, erkek insan gibi bireysel farklılıklar, üstünlükler/zaafılar taşıyabileceğini kavrayamayan/kabul etmeyen ideoloji devam ettikçe, bu paradoks da devam edecektir.

Çözüm, kadınların ve kadıncı ideolojinin, kendini var etmesi ve yenilemesiyle mümkündür. Kadınlar, toplumsal değişimi kadıncı/hümanist yörüngeye taşıma savaşımına katılmalı, cadı olmak zorunda kalmamanın yollarını bulmalı ve bunu gerçekleştirmelidirler.

SUMMARY

Women researchs must have a scientific background. In their efforts of solution to the problem, Feminist approach must know the literature of history, social and behavioral sciences and must examine that problem in this respect. Feminist research should take place in cases of witchcraft in this respect.

The witch-hunting begins from prehistoric times, continues in the form of hostility to the Pagan ancient Rome and in this case based in Europe until 17th. century. In later years, in pre-capitalist period spread to the land of America with the slavery/capitalist system. In the 20th century, in the 1950s America, witch hunting was used as a method of cold-war years which including men in a manner. Today, more cute/threading cadılık forms kept alive with ironic meanings, so that to create new women/witch hunting methods should not be ignored. If History takes the differences of women and men as long as in the patriarchal/kolonial ideology and oppressor-oppressed relationship, then, women need to find ways and undertake these for do not have to be a witch.

The system is built in witch/witchcraft rises on three feet on the economic/sub-structures: gender discrimination, religious and political super structures. There is also a psychological state of patriarchal ideologies, when faced with the phenomenon of witchcraft. This situation /case hold an approach-avoidance conflict. Patriarchal system both wants to destroy the women accused of witchcraft and finds them talented, strong and attractive. The way of thinking as long as do not accept that Female-human being and man-human being have the same superior and weak properties, this paradox will continue to.

Solution is possible but trying to perform self-existence and self-renew of women's and feminist ideology. Social change must be moved into positivist/humanist framework.. Women need to find ways and undertake these for do not have to be a witch.

KAYNAKÇA

AKIN, Haydar

2001 **Ortaçağ Avrupa'sında Cadılar ve Cadı Avı**, Ankara: Dost Kitabevi.

AKIN, Haydar

2010 **Çocuk Cadılar ve Çocuk Cadı Avı**, İstanbul: Phoenix Yayınevi.

BAUM, L. Frank

2008 **Oz Büyücüsü** (Çev. V. Yalçintoklu), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

BERKTAY, Fatmagül

1995 **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hıristiyanlık ve İslamiyette Kadının**

Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, İstanbul: Metis Yayınları.

BERKTAY, Fatmagül

2002 **Tarihin Cinsiyeti**, İstanbul: Metis Yayınları.

BORATAV, P. Naili

1984 **100 Soruda Türk Folkloru**. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

COELHO, Paulo

2006 **Portobello Cadısı**, İstanbul: Can Yayınları.

CÖMERT, Bedrettin

2008 **Mitoloji ve İkonografi**, Ankara: De Ki Basım Yayım.

CROW, William Bernard

2002 **Büyücülüğün, Cadılığın ve Ökültizmin Tarihi**, (Çev.:Fulya Yavuz) İstanbul:
Dharma Yayınları.

DUVARCI, Ayşe

2005 “Türklerde Tabiatüstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar,
Uygulamalar” **Bilig**, Kış/2005, sayı 32- sayfa 130.

EMİROĞLU, Kudret ve Suavi AYDIN

2009 **Antropoloji Sözlüğü**, Ankara:Bilim ve Sanat Yayınları.

ERHAT, Azra

1997 **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

GİNZBURG, Carlo

2007 **Efsaneler, Amblemler, İzler; Morfoloji ve Tarih**, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

GÖÇERİ, Nebahat

2010 **Kadın Hareketi Tarihi**, Ankara: Bizim Büro Basımevi.

GÜNGÖREN, Ahmet

1988 **Cadıların Günbatımı**, İstanbul: Yol Yayınları.

HARRİS, Marvin

1995 **İnekler, Domuzlar, Savaşlar ve Cadılar** (Kültür Bilmeceleri), Ankara: İmge Kitabevi.

İNAN, Abdülkadir

1986 **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Ankara: TTK Yayınları.

KORKMAZ, Esat

2006 **Şeytan Tasarımı Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Anahtar Kitaplar.

PAZARTESİ DERGİSİ

1997 **Cadılar**, Sayı 22, s. 3-5.

MARCOS, Sylvia

2006 **Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet**, Ankara: Ütopya Yayınevi.

WALTER, Benjamin

2001 **Çocuklar, Gençlik ve Eğitim Üzerine** (Çev.: Mustafa Tüzel), Ankara: Dost Kitabevi.

METİS AJANDA

2007 **Cadılar** (Haz. Emine Bora, Müge G. Sökmen). İstanbul: Metis Yayınları.

ZİNGSEM, Vera

2006 **Lilith** (Çev: D.Doğan Yüzer), İzmir: İlya Yayıncılık.